

Wśród innych walorów należy wskazać, iż analizowany tom zawiera artykuły nie tylko autorów pochodzących z Polski, ale także z ośrodków naukowych z Hiszpanii, Niemiec czy Słowacji. Pozwala to określić różnorodność kierunków i podejść badawczych, a także aktualność myśli Edyty Stein. Ów międzynarodowy charakter może jednocześnie stanowić pewną barierę. Teksty zagranicznych autorów opracowane zostały w języku angielskim lub niemieckim, co zawęży grono odbiorców publikacji. Wprawdzie każdy artykuł opatrzone został streszczeniem w języku polskim, lecz nie pozwala ono dostatecznie wniknąć czytelnikowi w głębię całej refleksji.

Książka pt. *Edyta Stein. Godność człowieka* jest pozycją wartą polecenia każdemu czytelnikowi, który pragnie zgłębiać prawdę o człowieku jako osobie indywidualnej i relacyjnej, wolnej, rozumnej, duchowej, zdolnej do rozwoju. W sposób szczególnie wezwani są do tego pedagodzy. Opracowanie to dotyczy bowiem fundamentalnych kwestii dotyczących istoty tego, co nazywamy człowieczeństwem. Dowodzi także, że myśl Edyty Stein, dzięki realistycznemu spojrzeniu na osobę ludzką, jest myślą uniwersalną, ponadczasową i aktualną.

Martyna Strembska-Kozieł
Katedra Filozofii Wychowania KUL

Dzieci z trudnościami adaptacyjnymi w młodszym wieku. Aspekty rozwojowe i edukacyjne w kontekście specyfiki różnic kulturowych, red. Emilia Śmiechow-ska-Petrovskij, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW 2016, ss. 192.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rped.2017.9.1-13>

W dzisiejszym, dynamicznie rozwijającym się świecie obserwujemy wiele kryzysów dotyczących licznych społeczeństw. Obejmują one praktycznie wszystkie płaszczyzny ludzkiego życia: ekonomiczną, polityczną, społeczno-kulturową, religijną. Jednym z najważniejszych problemów współczesnego świata jest kwestia migracji, uchodźców. Zagadnienie to staje się bardzo ważne w kontekście adaptacji jednostki do warunków życia w danym państwie i jej właściwego funkcjonowania w społeczeństwie. Szczególnie istotne znaczenie ma tu kwestia adaptacji młodszych dzieci, pochodzących z rodzin migrantów.

Polska szkoła staje dziś wobec poważnych wyzwań, związanych z migracją. Środowisko szkolne jest coraz bardziej zróżnicowane pod względem etnicznym, kulturowym. W każdej niemal klasie można spotkać dziecko, którego rodzice – z różnych przyczyn – wyemigrowali z własnego kraju. Szkoła ma być również dla tych dzieci miejscem rozwoju i edukacji, uwzględniającym specyfikę różnic kulturowych.

Zasygnalizowaną wyżej tematykę podejmuje recenzowana książka. Przedstawiono w niej aspekty kształcenia w warunkach międzykulturowości (wielokulturowości), którego podmiotami są zarówno dzieci kulturowo związane z Polską, jak i dzieci pochodzące z rodzin migrantów, uchodźców czy mniejszości narodowych. Koncentruje się na dzieciach młodszych (etap przedszkolny i wczesnoszkolny).

Prezentowana publikacja ma charakter interdyscyplinarny. Obejmuje siedem tekstów, których autorzy reprezentują różne dziedziny wiedzy (psychologia, pedagogika, religioznawstwo, językoznawstwo). Rozdział I (autorzy: Monika Ciechomska, Maciej Ciechomski) ukazuje potrzeby psychiczne dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Podkreśla szczególną rolę dorosłych (nauczycieli, wychowawców) w zaspokajaniu potrzeb dziecka. Akcentuje wymiar bliskiej, emocjonalnej więzi dziecka z dorosłym, która kształtuje jego rozwój. Rozdział II (Marta Kotarba) prezentuje współczesne tendencje i wyzwania w edukacji elementarnej, opartej na koncepcjach behawiorystycznych i konstruktywistycznych. Na podstawie tych koncepcji omawia wynikające z nich przekonania na temat możliwości dziecka, wiedzy, procesu edukacji, roli nauczyciela.

Rozdział III (Eugeniusz Sakowicz) przedstawia zagadnienie wychowania oraz edukacji w kulturach i religiach świata. Z perspektywy historycznej pokazuje „systemy” wychowawczo-edukacyjne judaizmu, islamu, hinduizmu, konfucjanizmu. Rozdział IV (Aleksandra Borkowska) dotyczy psychologicznych aspektów migracji w rozwoju dziecka. Podejmuje tematykę adaptacji kulturowej dzieci z doświadczeniem migracyjnym. Charakteryzuje rodzaje stresorów związanych z procesami adaptacji i migracji.

Rozdział V (Urszula Markowska-Manista) koncentruje się na zagadnieniu pracy z uczniem mającym trudności adaptacyjne, wynikające z różnic kulturowych i zmiany środowiska edukacyjnego. Podaje też praktyczne wskazówki, jak – wobec różnic kulturowych – organizować środowisko edukacyjne, które będzie zaspokajało potrzeby tych uczniów. Rozdział VI (Anna Młynarczuk-Sokołowska, Katarzyna Szostak-Król) ukazuje problemy uczniów cudzoziemskich w polskiej szkole oraz wyzwania stojące przed nauczycielami pracującymi w klasie zróżnicowanej pod względem kulturowym. Podaje również przykłady działań metodycznych, czyli projektów edukacyjno-integracyjnych, realizowanych w takich klasach. Mają one służyć wszystkim uczniom, a także prowadzić do wzajemnego poznawania i współdziałania.

Rozdział VII (E. Śmiechowska-Petrovskij) porusza kwestię doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej ze wsparciem ucznia z trudnościami adaptacyjnymi, wynikającymi z różnic kulturowych oraz zmiany środowiska edukacyjnego. Punktem wyjścia są tu analizy współczesnych ofert edukacyjnych w zakresie zdobywania kwalifikacji i doksztalcania zawodowego nauczycieli, którzy podejmują pracę z uczniami reprezentującymi inne niż polskie środowisko kulturowe.

Omawiana publikacja stanowi pierwszą w polskiej literaturze przedmiotu próbę ukazania pewnych zagadnień związanych z problematyką edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej uczniów z trudnościami adaptacyjnymi, wynikającymi z odmienności kulturowej oraz zmiany środowiska edukacyjnego. Warto ją polecić pedagogom, psychologom, wychowawcom, duszpasterzom, a także wszystkim, którym zależy na dobru dzieci.

*Paweł Szuppe
Katedra Religiologii
i Dialogu Międzyreligijnego UKSW*